

KAYNAŖTIRMA SINIFLARINA DEVAM EDEN
İŖİTME ENGELİ OLAN ÖĞRENCİLERE VE SINIF
ÖĞRETMENLERİNE SAĞLANAN ÖZEL EĞİTİM
HİZMETLERİNİN BELİRLENMESİ

Duygu AKDEMİR OKTA
Yüksek Lisans Tezi
Eskişehir 2008

**KAYNAŖTIRMA SINIFLARINA DEVAM EDEN İŖİTME ENGELİ OLAN
ÖĞRENCİLERE VE SINIF ÖĞRETMENLERİNE SAĞLANAN ÖZEL EĞİTİM
HİZMETLERİNİN BELİRLENMESİ**

Duygu AKDEMİR OKTA

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Özel Eğitim Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Süleyman ERİPEK**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ocak 2008**

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

KAYNAŞTIRMA SINIFLARINA DEVAM EDEN İŞİTME ENGELİ OLAN ÖĞRENCİLERE VE SINIF ÖĞRETMENLERİNE SAĞLANAN ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİN BELİRLENMESİ

Duygu AKDEMİR OKTA

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ocak 2008

Danışman: Prof. Dr. Süleyman ERİPEK

Bu betimsel araştırmanın amacı, 2006-2007 öğretim yılında Eskişehir il merkezinde kaynaştırma sınıflarına devam eden işitme engeli olan ilköğretim öğrencilerine ve bu öğrencilerin sınıf öğretmenlerine sağlanan özel eğitim hizmetlerinin belirlenmesidir.

Araştırmaya katılanlar kaynaştırma programı uygulanan 17 farklı ilköğretim sınıfına devam eden 24 işitme engeli olan öğrenci ve her birinin öğretmenleridir.

Öğrencilerin kişisel bilgileri, kaynaştırma uygulamalarına yerleştirilme süreçleri, özel eğitim hizmeti sağlanma durumu ve eğitim özgeçmişlerine ilişkin bilgiler öğrencilerin devam ettikleri okullardaki ve Eskişehir Rehberlik Araştırma Merkezi'ndeki öğrenci dosyalarından alınarak "Öğrenci Bilgi Formu" doldurulmuştur. Öğretmenlerin ve öğrencilerin kişisel bilgileri ile öğretmenlere ve öğrencilere destek hizmetler sağlanma durumlarına ilişkin sınıf öğretmenlerinden alınan bilgiler için "Öğretmen Görüşme Formu" kullanılmıştır. Öğrenci ailesinin ve öğrencilerin kişisel bilgileri ile öğrencilere kaynaştırma sınıfı dışından destek hizmetler sağlanma durumlarına ilişkin bilgiler "Aile Görüşme Formu" kullanılarak öğrencilerin ailelerinden elde edilmiştir.

Araştırma sonucunda 24 işitme engeli olan öğrencinin kaynaştırma uygulamalarına yerleştirilmeleri sürecinde Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (2006) öngörülen hususların yerine getirilmediği, tanısı konulan öğrencinin yine aynı okulda öğrenimini sürdürdüğü belirlenmiştir. Kaynaştırma uygulaması yapılan 17 okulun çoğunda öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlamak için BEP geliştirme birimi oluşturulmadığı dolayısıyla öğrenciler için BEP hazırlanmadığı, hazırlanan programlarda ise önemli eksikliklerin olduğu ve birimlerin program geliştirirken dışarıdan yardım almadığı görülmüştür. Kaynaştırma uygulaması yapan 24 sınıf öğretmenin çoğunun çeşitli fakülte ve enstitülerin öğretmenlik programından mezun oldukları ancak öğretmenlik sertifikası bulunmayan 9 öğretmen olduğu belirlenmiştir. Yine öğretmenlerin tamamına yakınının mezun oldukları programda işitme engeli olan çocuklar ve eğitimleri ile ilgili ders almadıkları belirlenmiştir. İşitme engeli olan öğrencilere okul içinde destek hizmetler sağlanmadığı ve okul dışından sağlanan destek hizmetlerin özel özel eğitim kurumlarında sağlanan hizmetlerle sınırlı olduğu görülmüştür. Kaynaştırma uygulaması yapan sınıf öğretmenleri işitme engeli olan öğrenciler ve eğitimleri ile ilgili destek hizmetlere gereksinim duyduklarını ancak kendilerine gerekli destek hizmetlerin sağlanmadığını belirtmişlerdir.

ABSTRACT

DETERMINING SPECIAL EDUCATION SERVICES PROVIDED TO HEARING
IMPAIRED STUDENTS ATTENDING MAINSTREAM CLASSES AND THEIR
TEACHERS

Duygu AKDEMİR OKTA

Division of Special Education

Anadolu University, Educational Science Institute, January 2008

Advisor: Prof. Dr. Suleyman ERIPEK

The aim of this descriptive study is to determine special education services provided for hearing impaired primary school students attending mainstream classes in Eskisehir city center in 2006-2007 educational year and their teachers of these students.

The participants of the study were 24 hearing impaired students attending seventeen different primary school mainstreamed classrooms and the teachers who were teaching each one of the classroom.

The "Student Information Forms" were filled out by utilizing the information about the students' personal information, their placement process to the mainstreamed settings, the education services provided for them and their educational backgrounds placed in the students' personal files in their school and Guidance and Research Center. "The Teacher Interview Forms" were used to collect the personal information about the teachers and students and the situations of special education services provided for them. In addition, information about the students and their parents and supportive services provided for them from out of the mainstreamed classrooms were collected through the use of "Family Interview Form".

It has been found out that regulations stated in Special Education Service Regulation (2006) have not been carried out within the process of placing 24 hearing impaired students in mainstream applications; and, the students who have been diagnosed still continue their education at the same school. At most of 17 schools involving mainstream applications, Individualized Education Curriculums (IEP) have not been prepared for students due to the fact that an Individualized Education Curriculum Developing Team has not been formed in order to prepare the curriculum; Furthermore, it has been determined that the immediate curriculums lack important points and the teams have not been assisted by supporting services while developing the curriculum. It has been determined that most of the classroom teachers following mainstream application were the graduates of teaching programs of various colleges and institutes; however, nine of the teachers did not have any teaching certificates. It was also found that most of the teachers did not attend to any lessons related to hearing impaired children and their education during their undergraduate programs. It has been found that supportive services were not provided to hearing impaired students in the school, and supportive services from outside the school were limited with services provided by the rehabilitation centers. The teachers reported that although they were in need for teaching hearing impaired students in the mainstreamed classrooms, they did not receive the necessary support services.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Duygu AKDEMİR'in "Kaynaştırma Sınıflarına Devam Eden İşitme Engeli Olan Öğrencilere ve Sınıf Öğretmenlerine Sağlanan Özel Eğitim Hizmetlerinin Belirlenmesi" başlıklı tezi 24.01.2008 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Özel Eğitim Anabilim Dalı İşitme Engelliler Öğretmenliği programı yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Prof.Dr.Süleyman ERİPEK	
Üye	: Prof.Dr.Yıldız UZUNER	
Üye	: Prof.Dr.Mustafa SAĞLAM	

Prof.Dr.İlknur KEÇİK
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

İşitme engeli olan çocuklar eğitimlerini farklı eğitim ortamlarında sürdürebilmektedirler. Son yıllarda bu çocukların eğitimlerinde kaynaştırma uygulamalarına ağırlık verilmektedir. Kaynaştırma uygulamalarının tam anlamıyla gerçekleştirilebilmesi için kaynaştırma uygulamalarına devam eden işitme engeli olan öğrencilere ve sınıf öğretmenlerine özel eğitim hizmetlerin sağlanması gerekmektedir. Bununla birlikte alanyazınında kaynaştırma uygulamalarına devam eden işitme engeli olan öğrencilere ve sınıf öğretmenlerine sağlanan özel eğitim hizmetlerinin belirlenmesine yönelik bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Araştırma konusu bu gereksinimden kaynaklanmıştır.

Araştırmanın başlangıcından bitimine kadar, olumlu eleştirileri ve katkılarıyla beni yönlendiren, her zaman hoşgörü gösteren değerli danışman hocam Prof.Dr. Süleyman ERİPEK'e teşekkürlerim sonsuzdur. Ayrıca araştırma sürecinde beni cesaretlendiren ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Yıldız UZUNER'e teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmamı tamamlama sürecinde gösterdikleri anlayışla her zaman bana yardımcı olan okul müdürlerim Ali BECİT ve Ulvi BOZYER ile beni cesaretlendiren tüm öğretmen arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Çalışmalarım süresince her zaman yanımda olan ve beni destekleyen anneme, teyzeme ve eşime sonsuz teşekkür ederim.

Duygu AKDEMİR OKTA

Eskişehir, 2008

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZ		ii
ABSTRACT		iv
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI		vi
ÖNSÖZ		vii
ÖZGEÇMİŞ		viii
ÇİZELGELER LİSTESİ		xii
1. GİRİŞ		1
1.1. Problem		1
1.2. Amaç		9
1.3. Önem		11
1.4. Sayıtlar		11
1.5. Sınırlılıklar		12
2. YÖNTEM		13
2.1. Araştırma Modeli		13
2.2. Araştırma Kümesi		13
2.3. Veriler ve Toplanması		13
2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumu		15
3. BULGULAR VE YORUM		16
3.1. İşitme Engeli Olan Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamalarına Yerleştirilmesi Süreci		16
3.1.1. İşitme Engeli Olan Öğrencilerin Rehberlik Araştırma Merkezi'ne Yönlendirilme Durumu		16
3.1.2. İşitme Engeli Olan Öğrenciler İçin Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Tarafından		

	Eğitim Planı Hazırlanma Durumu	17
3.1.3.	İşitme Engeli Olan Öğrenciler İçin Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Tarafından Kurul Raporu Hazırlanma Durumu	17
3.2.	Kaynaştırma Uygulamalarına Devam Eden İşitme Engeli Olan Öğrencilerin Eğitim Özgeçmişleri	19
3.3.	Kaynaştırma Uygulaması Yapılan Okullarda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi Oluşturulma Durumu	19
3.3.1.	Okullarda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi Bulunma Durumu	19
3.3.2.	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi Tarafından İşitme Engeli Olan Öğrenciler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlanma Durumu...20	
3.3.3.	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Biriminin İşitme Engeli Olan Öğrencilere Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlamak İçin Dışarıdan Yardım Alma Durumu	22
3.4.	Sınıf Öğretmenlerinin En Son Tamamladıkları Programda İşitme Engeli Olan Çocuklar ve Eğitimleri ile İlgili Eğitim Alma Durumu	22
3.4.1.	Sınıf Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Programlar	22
3.4.2.	Sınıf Öğretmenlerinin En Son Tamamladıkları Programda İşitme Engeli Olan Çocuklar ve Eğitimleri ile İlgili Ders Alma Durumu	23
3.5.	İşitme Engeli Olan Öğrencilere Destek Hizmetler Sağlanması Durumu	24
3.5.1.	İşitme Engeli Olan Öğrencilere Sağlanan Destek Hizmetlerin Türü	24
3.5.2.	İşitme Engeli Olan Öğrencilere Sağlanan Destek Hizmetlerin Sıklığı ve Süresi	25
3.6.	Sınıf Öğretmenlerine İşitme Engeli Olan Öğrenciler İçin Destek Hizmetler Sağlanması Durumu	26

3.6.1. Sınıf Öğretmenlerinin Destek Hizmetlere Gereksinim	
Duyma Durumu	26
3.6.2. Sınıf Öğretmenlerine Destek Hizmetler Sağlanması	
Durumu	26
4. ÖZET, YARGI VE ÖNERİLER	28
4.1. Özet	28
4.2. Yargı	30
4.3. Öneriler	30
EKLER	32
KAYNAKÇA	41

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1.	İşitme Engeli Olan Öğrenciler İçin Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Tarafından Kurul Raporu Hazırlanma Durumu	17
Çizelge 2.	İşitme Engeli Olan Öğrencilerin Eğitim Özgeçmişleri.....	19
Çizelge 3.	Okullarda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi Bulunma Durumu	20
Çizelge4.	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programında Yönetmelikte Öngörülen Bilgilere Yer Verilme Durumu	21
Çizelge 5.	Sınıf Öğretmenlerinin Mezun Olduğu Fakülte/Enstitüler.....	23
Çizelge 6.	İşitme Engeli Olan Öğrencilere Okul Dışından Destek Hizmetler Sağlanma Durumu	24
Çizelge 7.	İşitme Engeli Olan Öğrencilere Sağlanan Destek Hizmetlerin Sıklığı ve Süresi	25
Çizelge 8.	Sınıf Öğretmenlerinin Destek Hizmetlere Gereksinim Duyma Durumları	26

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Tüm çocuklar bedensel özellikleri ve öğrenme yetenekleri yönlerinden birbirinden farklılıklar gösterir. Ancak çocuklar arasındaki bu farklılıklar çoğu kez fazla büyük değildir. Dolayısıyla normal koşullarda genel eğitim hizmetlerinden yararlanmada ciddi problemlerle karşılaşmazlar. Bununla birlikte özel gereksinimi olan çocuklar olarak adlandırılan bazı çocukların bedensel özellikleri ve/veya öğrenme yetenekleri, bu çocukların eğitimlerinde bireyselleştirilmiş eğitim programlarını, yani özel eğitimi gerektirecek ölçüde normlardan farklılık gösterir. Normlarda farklılık altta yada üstte olabilir. Bu yönüyle özel eğitime gereksinimi olan çocuklar terimi, öğrenme ve/veya davranış problemleri gösteren çocukları, bedensel yada duyuşsal yetersizliği olan çocukları olduğu kadar zihinsel olarak üstün yada özel yetenekli çocukları da içerisine almaktadır (Eripek, 2007).

Özel gereksinimi olan öğrencilere özel eğitim hizmetlerinin genel eğitim sınıf ve okullarında sağlanması yönünde güçlü bir eğilim vardır. Bu eğilimin temelinde, en az kısıtlayıcı ortam (EKO) kavramı yer almaktadır (Eripek, 2007). EKO, bir öğrencinin ailesi ve akranlarıyla en fazla birlikte olabileceği ve aynı zamanda eğitim gereksinimlerinin en iyi şekilde karşılanabileceği eğitim ortamıdır. EKO, öğrencilerin özelliklerine ve gereksinimlerine göre bireysellik gösterebilmektedir. Bir birey için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı sayılabilecek bir ortam, bir diğer birey için daha kısıtlayıcı olma özelliği gösterebilmektedir (Batu- Kıracaali-İftar, 2005).

Özel gereksinimi olan öğrenciler için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı dendiğinde kaynaştırma uygulamaları öne çıkmaktadır. Kaynaştırma uygulamalarında özel gereksinimli öğrenciler, özel gereksinimi olmayan öğrencilerle birlikte eğitim almakta, etkileşmeyi, iletişim kurmayı, arkadaşlıklar geliştirmeyi, birlikte çalışmayı ve bireysel

olarak güçlü ve zayıf oldukları alanlarda birbirlerine yardımcı olmayı öğrenmektedirler (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005).

Kaynaştırma, “Özel gereksinimi olan öğrencinin gerekli destek hizmetler sağlanarak, tam ya da yarı zamanlı olarak kendisi için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı olan normal eğitim sınıflarında eğitim görmesidir” şeklinde tanımlanmaktadır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005,s.11). Kaynaştırmanın bir başka tanımı ise, “Engelli öğrencilerin ailedeki diğer kardeşleri ve akranlarıyla aynı okula gitmesi, aynı yaştaki akranlarıyla aynı sınıfta bulunması, öğrenciye ve öğretmene gereksinim duydukları destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanması” şeklindedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006,s.29). Görüldüğü gibi her iki tanımda da öğrencilerin akranları ile aynı sınıfta olmaları ve destek hizmetlerin sağlanması öngörülmektedir.

Kaynaştırma uygulamalarında destek hizmetleri üç şekilde sağlanabilir. Bunlar kaynak oda eğitimi, sınıf içi yardım ve özel eğitim danışmanlığıdır (Batu, 2007).

Kaynak oda eğitiminde, normal sınıfta eğitim görmekte olan özel gereksinimi olan öğrenciler, önemli derecede eksiklik gösterdikleri derslerde yada ek çalışmaya gereksinim duydukları alanlarda normal sınıftan çıkarılarak kaynak odaya alınırlar. Kaynak odada, kaynak öğretmen (örneğin;özel eğitim öğretmeni) yada uzman (örneğin; konuşma terapisti), özel gereksinimi olan öğrenciye bireysel yada küçük grup eğitimi sağlar. Kaynak oda desteği, normal sınıfa yerleştirilmiş ancak, yalnızca kaynak oda desteği ile başarılı olabilecek bireyler için geliştirilmiş bir sistemdir (Batu, 2007). Kaynak odada eğitim, özel gereksinimli öğrenciyi genel eğitim sınıfından ayırdığı, genel eğitim sınıfındaki bazı derslere öğrencinin katılamadığı ve kaynak odada eğitim gören öğrencinin etiketlendiği görüşlerinden dolayı eleştirilmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Sınıfıçi yardım destek hizmet türünde, destek hizmet uzmanı sınıf öğretmenine çeşitli şekillerde yardımcı olabilir. Sınıfıçi yardım uygulanırken, destek hizmet uzmanı ve sınıf öğretmeni, öğretim sorumluluğunu, plan yapma işini, değerlendirme işini ve sınıf kontrolünü paylaşırlar. Sınıfıçi yardımda öğrenciyi destek hizmet sağlamak için

sınıf dışına çıkarmak yerine destek hizmeti öğrenci için sınıf içine almak söz konusudur. Sınıf öğretmeni ve destek eğitim uzmanı görev paylaşımını doğru yaptıklarında, sınıfı yardımcı kaynaştırma öğrencisinin kendisini ayrıcalıklı hissetmesi ve öğretmenler arasındaki iletişim kopukluğu sorunu da ortadan kalkmaktadır. Ancak, destek hizmet uzmanının yalnızca kaynaştırma öğrencisi ile sınıf öğretmenin ise diğer öğrencilerle ilgilenmesi kaynaştırma öğrencisinin kendisini ayrıcalıklı hissetmesine ve sınıf arkadaşlarından da ayrılmasına sebep olabilmektedir (Batu, 2007).

Özel eğitim danışmanlığı ise; sınıf öğretmenin kaynaştırılmış özel gereksinimi olan öğrenci için özel eğitim öğretmenine yada özel eğitim konusunda yeterince bilgi sahibi olan rehber öğretmene başvurması yoluyla olmaktadır. Özel eğitim danışmanlığı diğer destek özel eğitim hizmetlerinden daha çok tercih edilmektedir. Daha çok tercih edilmesinin temelinde; normal sınıf öğretmenlerinin kendilerine gereken destek sağlandığında özel gereksinimi olan öğrencilere etkili bir eğitim sunabilecekleri, danışmanlık yoluyla daha fazla öğrenciye hizmet ulaştırabilecekleri, sınıf öğretmenin sorunlu öğrenciyi fark ettikten sonra danışmandan yardım isteyerek sorunu çözmesi durumunda, öğrencinin etiketlenmeden sınıf içinde eğitim alabilmesi gibi nedenler yatmaktadır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005).

Kaynaştırmada sağlanan destek eğitim hizmetlerinin türlerine genel olarak bakıldığında, her biri kendi içinde bazı avantajlara ve sınırlılıklara sahiptir. Bu durumda hangi destek eğitim türünün uygulanacağını, öğrencinin ve öğretmenin gereksinimleri ile sınıfın ve okulun genel yapısına göre belirlenmesi gerekmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Kaynaştırma uygulamalarında sağlanan destek hizmetlerin türü ne olursa olsun özel gereksinimi olan öğrencilerin performans düzeylerine uygun ve eğitimsel gereksinimlerini karşılayabilecek bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP) hazırlanması ve uygulanması gerekmektedir. Özel gereksinimi olan öğrencilerin kaynaştırmadan yarar sağlayabilmeleri için BEP oldukça önemlidir (Gürsel, 2000).

Özel gereksinimi olan öğrenciler içerisinde işitme engeli olan öğrenciler önemli yer tutmaktadır. Özsoy (2001,s.21), işitme engellileri “İşitme duyarlılığının kişinin gelişim, uyum, özellikle iletişimdeki görevleri yeterince yerine getiremeyişinden ortaya çıkan ve özel eğitimi gerektiren bireyler” olarak tanımlamaktadır. Tüfekçioğlu (2003,s.3) ise, işitme engellileri “İşitme duyusunun yetersizliğinden dolayı dinlemeyi, konuşmayı öğrenmede, kullanmada güçlüğü olan çocuktur” şeklinde tanımlamaktadır.

İşitme engeli; engelin derecesi, oluş zamanı ve biçimi, bireyin diğer özellikleri, çevrenin tutum ve olanaklarına bağlı olarak farklı derecede ve biçimlerde bireyi etkilemektedir. İşitme engeli, ilk başta bireyin dil ve konuşma gelişimini dolayısıyla iletişimini sınırlamaktadır (Eripek, 1992; Enç, Çağlar ve Özsoy, 1987). İşitme engelli bireyin, konuşmaları yetersiz anlaması ve kendi konuşmasının anlaşılması iletişim becerilerinde yetersizliğe neden olmaktadır. İşitme engeli yüzünden ortaya çıkan sözlü iletişim aksamaları, işitme engelli çocukların rastlantılar sonucu öğrenmelerini etkilemektedir. Bu olumsuz etki sonucu, işitme engelli çocukların yaşlarına göre çevrelerinden kendi deneyimleri ile edinebilecekleri bilgiler kısıtlanmaktadır (Girgin, 2003). İşitme engelli bireylerin dil gelişimindeki yetersizlikleri nedeniyle bilişsel gelişimleri düşük düzeyde olabilmektedir. Akademik açıdan da işiten yaşlılarından çok daha geri kalmaktadırlar (Tüfekçioğlu, 2003). İşitme engellilerin iletişimindeki bu sınırlılıklar onların sosyal ve duygusal gelişimini olumsuz yönde etkilemekte bu da çocuğun utangaç ve içine kapanık olması gibi davranış problemlerini de beraberinde getirebilmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Nitekim işitme engelli çocukların işiten yaşlılarına göre daha düşük düzeyde sosyal etkileşimde buldukları yapılan araştırmalarda gözlenmektedir (Tüfekçioğlu, 2003).

İşitme engeli olan çocukların, tüm alanlardaki gelişimleri için işitme yaşantılarının niteliği çok önemlidir. İşitme engelinden kaynaklanan konuşma becerileri ve dil gelişimi sorunları işitme cihazları olmaksızın ortadan kaldırılamamaktadır. Bu nedenle işitme cihazları, işitme engeli olan çocukların eğitim programlarının ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir (Tüfekçioğlu, 2007).

İşitme cihazları, sesleri işitme engeli olan bireylerin duyabileceği seviyeye yükselten cihazlardır (Girgin, 2003). İşitme engeli olan bireylerin, işitme cihazları olmadan konuşma seslerini ve çevredeki diğer sesleri etkin bir biçimde duymaları mümkün olmamaktadır. İşitme engelli bireyler konuşma seslerini etkin bir biçimde işitemedikleri zaman, özellikle konuşma becerileri ve dil gelişimleri önemli ölçüde etkilenmektedir (Tüfekçioğlu, 2003). Bu nedenle tüm işitme engelli bireylerin erken yaşta cihazlandırılması ve cihazların etkin bir biçimde kullanılması, var olan işitme kalıntılarını da kullanarak anadillerini normal işiten bireylere benzer bir biçimde edinebilmelerinde, eğitimlerinde ve işiten dünyada yaşantılarını rahat devam ettirmelerinde en büyük yardımcıları olmaktadır (Girgin, 2003).

Son yıllarda teknolojik gelişmeler sonucu işitme engelli çocuklara seslerin ulaştırılmasında iç kulak protezlerinden de (koklear implant) yararlanılmaktadır. Çok ileri derecede duyu-sinirsel tip işitme kaybına sahip işitme engelli çocuklara seslerin ulaştırılmasında işitme cihazları yeterli olmamaktadır. Bu tip kaybı olan işitme engelli çocuklara iç kulak protezleri (koklear implant) uygulanmaktadır. Bu sayede çok ileri derecede duyu- sinirsel tip işitme kaybına sahip işitme engelli çocukların da sesleri duyabilmeleri sağlanabilmektedir (Girgin, 2003).

İşitme engeli olan bireylerin, konuşma becerilerini kazanmasında ve dil gelişimlerinde işitme cihazları kadar eğitimlerinde kullanılan iletişim yöntemleri de önemli olmaktadır. İşitme engelli bireylere iletişim becerilerinin kazandırılmasında bilinen ve izlenen yaklaşım ve yöntemleri “Sözlü Dil Kullanan İletişim Yöntemleri” ile “İşaret Desteği Kullanan İletişim Yöntemleri” adı altında iki temel grup içinde toplamak mümkündür. İşitme engelli bireylerin, işitme cihazı kullanarak sesleri duyabilmesi mümkün olduğundan eğitimlerinde sözlü dil kullanan iletişim yaklaşımlarının kullanılması öne çıkmaktadır (Tüfekçioğlu, 2007).

Sözlü dil kullanan iletişim yöntemleri gerekli düzenlemeler yapıldığında ve konuşma dili girdileri yeterli nitelikte ve yoğunlukta sağlandığında, işitme engelli çocukların da konuşulan dili öğrenebileceklerini kabul etmektedir. Bu yöntemler; yapısal-sözel/ oral yöntem, doğal-ışitsel/sözel yaklaşım ve işitsel yaklaşım/tek duyulu

yöntemdir. Son yıllarda Doğal-İşitsel/Sözel Yaklaşım öne çıkmaktadır. Bu yöntem, işitme engelli çocuklarında ana dillerini aynı işiten çocuklar gibi kazanabileceğini ve etkileşimli bir ortam sağlandığında, daha yavaş hızda fakat işiten çocuklar gibi dili edinebileceklerini savunmaktadır. Doğal İşitsel/Sözel Yaklaşım için işitme cihazlarının kullanımı bir ön koşuldur (Tüfekçioğlu, 2007).

Son yıllarda işitme engelli çocukların eğitimlerinde, özel gereksinimi olan diğer çocukların eğitimlerinde olduğu gibi EKO kavramı çerçevesinde kaynaştırma uygulamalarına ağırlık verilmektedir. İşitme engelli çocuklara, kaynaştırma uygulamaları diğer gelişim alanlarında sağlayacağı yararların yanı sıra dil gelişimleri alanında da önemli katkılar sağlayabilmektedir.

Türkiye’de özel gereksinimi olan bireylere dolayısıyla işitme engeli olan bireylere özel eğitim hizmetleri 2005 yılında yürürlüğe giren Özürlüler Kanunu ve bu Kanun’a dayalı olarak 2006 yılında çıkarılan “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” çerçevesinde sağlanmaktadır. İlk olarak 1983 yılında yürürlüğe giren 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu ile kaynaştırma uygulaması yasal olarak benimsenmiştir. Ardından 1985 yılında yayınlanan Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği’nin 70. maddesinde “Yatılı özel eğitim okuluna alınmayı gerektirmeyen özel eğitime muhtaç çocuklar için il içindeki diğer okullarda özel eğitim tedbirleri alınır” hükmü getirilmiş ancak bu yönetmelik de, 1983 yılında yürürlüğe giren 2916 sayılı kanunda olduğu gibi çeşitli belirsizlikleri içermekte, kaynaştırma uygulamasına yerleştirilecek öğrencilerin ne tür özelliklerde olacağı belirtilmemektedir. 30.05.1997 tarihli KHK/573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de “özel eğitim desteği” ilk kez mevzuata girmiş ancak uygulamaya yönelik bir işlem yapılmamıştır. Ocak 2000’de yürürlüğe konulan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ise kaynaştırmayla ilgili daha açık ifadelere ve uygulamaya yönelik hükümlere yer verilmiştir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005). Son olarak 2006 yılında yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde ve bunun yanı sıra 2006 yılında yeniden düzenlenen MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nde kaynaştırma uygulamalarına ilişkin birçok ilke ve düzenlemeye yer verilmiştir (Eripek, 2007).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin temel ilkeler bölümünün 6. Maddesinde “ Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitim performansları dikkate alınarak, amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak akranları ile birlikte eğitimlerine öncelik verilir, eğitimlerini kesintisiz sürdürebilmeleri için rehabilitasyon hizmetlerini sağlayacak kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılır” denilmektedir.

Yönetmelikte, esas alınan kaynaştırma uygulamasının destek hizmetler sağlanarak uygulanması gerektiği üzerinde de önemle durulmaktadır. Yönetmeliğin 23-h maddesinde “Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerin destek eğitim hizmeti almaları için gerekli düzenlemeler yapılır” ve 23-e maddesinde “Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamaları yapılan okul ve kurumlarda öğrenciye verilen eğitim hizmetlerinin etkin bir biçimde yürütülebilmesi amacıyla özel araç-gereç ile eğitim materyalleri sağlanır ve destek eğitim odası açılır” denilmektedir.

Yönetmelikte kaynaştırma uygulaması yapılan okul ve kurumlarda bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi oluşturularak, yerleştirilen öğrencilerin eğitim performansı ve ihtiyaçları doğrultusunda bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanması gerektiği üzerinde de durulmaktadır. Bireyselleştirilmiş eğitim programı, özel eğitim değerlendirme kurulu ve kaynaştırma uygulaması yapılan okullarda oluşturulan bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme biriminin işbirliği ile oluşturulmaktadır. Kaynaştırma uygulaması yapılan okullarda oluşturulan bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi, özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili çalışmaları yürütmektedir (MEB, 2006).

Eğitim-öğretim kurumlarındaki özel eğitim hizmetlerini düzenlemek, bu hizmetlerin eşgüdümünü sağlamak, izlemek ve değerlendirmek üzere il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinde özel eğitim hizmetleri kurulu, bunun yanı sıra eğitsel değerlendirme ve tanılama hizmetlerini yürütmek üzere de rehberlik ve araştırma merkezlerinde özel eğitim değerlendirme kurulu oluşturulmaktadır. Oluşturulan bu kurullar özel gereksinimli bireylerin eğitsel değerlendirme ve tanınmasını yapmakta,

resmi okul veya kuruma yerleştirilmelerini sağlayarak gerekli özel eğitim tedbirlerini almakta, öğrenciye verilecek destek eğitim türüne ve süresine karar vermektedirler (MEB, 2006).

Türkiye’de 2005-2006 eğitim-öğretim yılında işitme engeli olan öğrencilerin devam ettiği 1396 kaynaştırma sınıfı ve bu sınıflara devam eden 2174 işitme engelli öğrenci bulunmaktadır. Bunun yanı sıra normal okullar içerisindeki 90 özel eğitim sınıfında da 310 işitme engeli olan öğrenciye eğitim verilmektedir. 2005-2006 verilerine göre işitme kaybı olan çocuklara eğitim-öğretim hizmeti veren Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı 49 işitme engelliler ilköğretim okulunda 5738 öğrenci, 14 işitme engelliler lisesinde 1178 öğrenci eğitim görmektedir (www.meb.gov.tr). Diğer yandan bazı üniversitelere bağlı işitme engelliler eğitim merkezlerinde bu çocukların eğitim gereksinimleri karşılanmaya çalışılmaktadır. Bunlar içerisinde en kapsamlı hizmet veren, Anadolu Üniversitesi İşitme Engelli Çocuklar Eğitim ve Araştırma Merkezi (İÇEM)’dir (Tüfekçioğlu, 1992). Kaynaştırma uygulamalarından, işitme engelliler ilköğretim okullarından ve özel eğitim sınıflarından mezun olan işitme engelli öğrencilerden durumu uygun olanlar İşitme Engelliler Liselerine veya Endüstri, Ticaret ya da Kız Meslek Liselerine bakanlıkça sınavsız olarak yerleştirilmektedir (www.meb.gov.tr).

Türkiye’de kaynaştırma sınıflarına yerleştirilen özel gereksinimi olan öğrencilere ve sınıf öğretmenlerine sağlanan özel eğitim hizmetlerine ilişkin olarak kaynaştırma uygulamasının yapıldığı ilköğretim sınıfında işbirliği ile öğretim yaklaşımının uygulamadaki etkililiği (Gürgür, 2005), yöneltme hizmetlerinin nitelikleri (Özhan, 2000), kaynaştırma uygulamalarında tutumların değiştirilmesine yönelik bilgilendirme programlarının etkililiği (Şahbaz, 1997; Kayaoğlu, 1999), kaynaştırma uygulaması yapan öğretmenlere sağlanan özel eğitim hizmetlerinin etkililiği (Kırcaali-İftar ve Uysal, 1999) ve kaynaştırmadaki çocukların durumları konusunda (Tüfekçioğlu, 1992) araştırmalar yapılmıştır.

Tüfekçioğlu’nun (1992) yapmış olduğu kaynaştırmadaki işitme engeli olan öğrencilerin durumuna ilişkin çalışmada Eskişehir ilindeki genel eğitim okullarındaki

sınıflara yerleştirilmiş işitme engeli olan öğrencilerin yerleştirildiği ortamın fiziksel koşulları ve işitme engeli olan öğrencilerin okuldaki öğrenim bakımından farklılaşp farklılaşmadıklarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonunda Eskişehir ilinde kaynaştırma sınıflarına devam eden işitme engeli olan öğrenciler arasında İÇEM'e devam eden öğrencilerin kaynaştırma ortamında geliştikleri ve bu ortamda başarılı olabildikleri ancak diğer okullarda kaynaştırma uygulamasında bulunan işitme engeli olan öğrencilerin akademik kaynaştırma yapmadıkları, düzeyleri bakımından kaynaştırma ortamına uygun olmadıkları, okuma-anlama durumlarına göre çoğunluğunun kapasitelerine uygun gelişme göstermediklerine yönelik bulgular elde edilmiş ve bu durum içinde buldukları ortamın fiziksel koşulları ve sınıftaki öğrenme ortamı ile açıklanmıştır.

Türkiye'de son yıllarda engelli çocukların eğitimlerinde kaynaştırma uygulamaları ve bu uygulamalar içerisinde özel eğitim hizmetlerinin sunulmasına ilişkin çeşitli yasal düzenlemelere gidilmiştir. Ancak bu yasal düzenlemelerde öngörülen hizmetlerin işitme engeli olan çocuklar ve öğretmenlere ne ölçüde sağlandığına ilişkin araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırma bu gereksinimden kaynaklanmaktadır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, 2006-2007 öğretim yılında Eskişehir il merkezinde kaynaştırma sınıflarına devam eden işitme engeli olan ilköğretim öğrencilerine ve bu öğrencilerin sınıf öğretmenlerine sağlanan özel eğitim hizmetlerinin belirlenmesidir.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. İşitme engeli olan öğrencilerin kaynaştırma uygulamalarına yerleştirilmesi süreci nasıl gerçekleşmektedir?

1.1. İşitme engeli olan öğrenciler rehberlik araştırma merkezine kim yada hangi kurum tarafından yönlendirilmiştir?

1.2. İşitme engeli olan öğrenciler için özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından hazırlanmış eğitim planı bulunmakta mıdır?

1.3. İşitme engeli olan öğrenciler için özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından hazırlanmış kurul raporu bulunmakta mıdır?

2. Kaynaştırma uygulamalarına devam eden işitme engeli olan öğrencilerin eğitim özgeçmişleri nedir?

3. Kaynaştırma uygulaması yapılan okullarda bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi oluşturulma durumu nedir?

3.1. Okullarda bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi bulunmakta mıdır?

3.2. Bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi tarafından işitme engeli olan öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanmış mıdır?

3.3. Bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme biriminin işitme engeli olan öğrencilere bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlamak için dışarıdan yardım alma durumu nedir?

4. Sınıf öğretmenleri en son tamamladıkları programda işitme engeli olan çocuklar ve eğitimleri ile ilgili eğitim almışlar mıdır?

4.1. Sınıf öğretmenleri hangi programlardan mezun olmuşlardır?

4.2. Sınıf öğretmenleri en son tamamladıkları programda işitme engeli olan çocuklar ve eğitimleri ile ilgili ders almışlar mıdır?

5. İşitme engeli olan öğrencilere destek hizmetler sağlanması durumu nedir?

5.1. İşitme engeli olan öğrencilere ne tür destek hizmetler sağlanmaktadır?

5.2. İşitme engeli olan öğrencilere sağlanan destek hizmetlerin sıklığı ve süresi nedir?

6. Sınıf öğretmenlerine işitme engeli olan öğrenciler için destek hizmetler sağlanması durumu nedir?

6.1.Sınıf öğretmenleri hangi konularda destek hizmetlere gereksinim duymaktadırlar?

6.2. Sınıf öğretmenlerine sağlanan destek hizmetler nedir?

1.3. Önem

Araştırma kaynaştırma uygulamalarına devam eden işitme engeli olan öğrencilere ve bu öğrencilerin sınıf öğretmenlerine sağlanan özel eğitim hizmetlerini belirlemeyi amaçladığından, bu öğrencilere ve ailelerine, öğretmenlere, eğitici personele ve uzmanlara durumu açıklayıcı bir nitelik taşımaktadır.

Araştırma bulgularının bu alanda, ileride yapılacak yeni çalışma ve araştırmalara ışık tutacağı umulmaktadır.

1.4. Sayıtlar

Eskişehir Rehberlik Araştırma Merkezi ve okullarda işitme engeli olan öğrenciler için tutulan dosyalarda yer alan bilgiler gerçeği yansıtmaktadır. Öğretmen ve ailelerin veri toplama araçlarında yer alan sorulara verdikleri yanıtlar gerçeği yansıtmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma, 2006-2007 öğretim yılında Eskişehir il merkezinde kaynaştırma uygulamalarına devam eden işitme engeli olan ilköğretim öğrencileri ve bu öğrencilerin sınıf öğretmenleri ile sınırlıdır.

Araştırmada, Eskişehir il merkezindeki kaynaştırma uygulamalarına devam eden işitme engeli olan öğrencilere ve sınıf öğretmenlerine eğitim hizmetleri sağlanması durumuna ilişkin toplanan veriler Öğrenci Bilgi Formu, Öğretmen Görüşme Formu ve Aile Görüşme Formu'ndan elde edilen bilgilerle sınırlıdır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma kümesi, veriler ve toplanması, verilerin çözümü ve yorumlanmasına yer verilmektedir.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma kaynaştırma sınıflarına devam eden işitme engeli olan öğrencilere ve sınıf öğretmenlerine sağlanan özel eğitim hizmetlerinin belirlenmesine yönelik “betimsel” bir çalışmadır.

2.2. Araştırma Kümesi

Eskişehir Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürlüğü'nün ve il merkezinde bulunan ilköğretim okullarının kayıtlarına göre, 2006-2007 öğretim yılında kaynaştırma uygulamaları kapsamında 17 ilköğretim okulunda 24 işitme engeli olan öğrenci farklı sınıflarda öğrenim görmektedir. Bu sınıflarda görev yapmakta olan 24 sınıf öğretmeni bulunmaktadır. Bu öğrencilerin ve sınıf öğretmenlerinin tamamı araştırma kapsamına alınmıştır.

Araştırma kapsamına alınan toplam 24 işitme engeli olan öğrencinin 9'u ilköğretim birinci kademedede, 15'i ikinci kademedede öğrenim görmektedir. Öğrencilerin 6'sı kız, 18'i erkektir.

2.3. Veriler ve Toplanması

Araştırmanın amaç bölümünde yer alan sorulara yanıt oluşturabilmek için işitme engeli olan öğrencilerin ve anne/babalarının kişisel bilgilerine, kaynaştırma sınıflarına yerleştirilme süreçlerine, öğrencilerin ve sınıf öğretmenlerinin eğitim özgeçmişleri ile

öğrenciler ve sınıf öğretmenlerine destek hizmetler sağlanma durumlarına ilişkin bilgilere gereksinim duyulmaktadır.

Eskişehir Rehberlik Araştırma Merkezi ve kaynaştırma uygulamaları yapan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarında işitme engeli olan öğrencilere ilişkin dosyalardan öğrencilerin kişisel bilgileri, kaynaştırma uygulamalarına yerleştirilme süreçleri, özel eğitim hizmeti sağlanma durumu ve eğitim özgeçmişlerine ilişkin bilgiler “Öğrenci Bilgi Formu” kullanılarak elde edilmiştir (Ek-1). Öğretmenlerin ve öğrencilerin kişisel bilgileri, öğretmenlere ve öğrencilere destek hizmetler sağlanma durumlarına ilişkin bilgiler sınıf öğretmenlerinden “Öğretmen Bilgi Formu” kullanılarak (Ek-2); öğrenci yakınlarının ve öğrencilerin kişisel bilgileri ile öğrencilere kaynaştırma sınıfı dışından destek hizmetler sağlanma durumlarına ilişkin bilgiler öğrencilerin anne/babalarından “Aile Görüşme Formu” kullanılarak elde edilmiştir (Ek-3).

Öğrenci Bilgi Formu dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, öğrencilerin kişisel bilgilerine yer verilmektedir. İkinci bölümde öğrencilerin RAM'a başvurma ve öğrenciler için özel eğitim değerlendirme kurul raporu ve eğitim planı hazırlanma durumuna; üçüncü bölümde öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanma durumuna ve formun son bölümünde öğrencilerin eğitim özgeçmişlerine ilişkin sorulara yer verilmektedir.

Öğretmen Görüşme Formu üç bölümden oluşmaktadır. Formun birinci bölümünde, öğrenciler ile sınıf öğretmenlerinin kişisel bilgilerine yer verilmektedir. İkinci bölümde öğretmenlerin eğitim durumu ile öğretmenlere işitme engeli olan öğrenciler için destek hizmet sağlanması durumuna ve son bölümde öğrencilere destek hizmetler sağlanması durumuna ilişkin sorulara yer verilmektedir.

Aile Görüşme Formu iki bölümden oluşmaktadır. Formun birinci bölümünde görüşme yapılan öğrencilerin anne/babalarının ve öğrencilerin kişisel bilgilerine yer verilmektedir. İkinci bölümde öğrencilere kaynaştırma sınıfı dışından destek hizmetler sağlanması durumuna ilişkin sorulara yer verilmektedir.

Eskişehir Rehberlik Araştırma Merkezi ve kaynaştırma uygulamaları yapan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarında işitme engeli olan öğrencilere ilişkin dosyaları incelemek ve bu öğrencilerin sınıf öğretmenleri ile araştırma kapsamında görüşme yapmak üzere Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü ve Valilik'ten gerekli izinler alınmıştır (Ek-4).

Öğrenci Bilgi Formu çerçevesinde gereksinim duyulan bilgiler, öğrencilerin Rehberlik Araştırma Merkezi ve devam ettikleri okullarındaki dosyalarından elde edilerek araştırmacı tarafından forma işlenmiştir. Sınıf öğretmenleriyle Öğretmen Görüşme Formu doğrultusunda birebir görüşmeler yapılarak, öğretmenlerin verdikleri yanıtlar araştırmacı tarafından forma kaydedilmiştir. İşitme engeli olan öğrencilerin aileleri ile telefonda görüşülerek randevu alınmış ve belirlenen tarihlerde öğrencilerin anne-babalarıyla Aile Görüşme Formu çerçevesinde birebir görüşmeler yapılarak edinilen bilgiler araştırmacı tarafından forma kaydedilmiştir.

2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumu

Araştırmada Öğrenci Bilgi Formu, Öğretmen Görüşme Formu ve Aile Görüşme Formu veri toplama araçları ile edilen verilerin araştırmanın amacına yanıt oluşturabilecek şekilde frekans ve yüzdeler dağılımları yapılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın amaç bölümünde belirlenmiş sorulara paralel olarak bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

3.1. İşitme Engeli Olan Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamalarına Yerleştirilmesi Süreci

3.1.1. İşitme Engeli Olan Öğrencilerin Rehberlik Araştırma Merkezi'ne Yönlendirilme Durumu

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin (2006) 7. maddesi 5. bendinde “Milli eğitim müdürlükleri, örgün ve yaygın eğitim kurumları, sağlık kuruluşları, üniversiteler, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı birimler ve yerel yönetim birimleri özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitsel değerlendirme ve tanılanması amacıyla Rehberlik Araştırma Merkezi'ne yönlendirilmesinde sorumluluğu paylaşırlar” denilmektedir. Eskişehir Rehberlik Araştırma Merkezi ve öğrencilerin devam ettikleri okulların kayıtlarına göre, 2006-2007 eğitim-öğretim yılında kaynaştırma uygulamalarına devam eden araştırma kapsamındaki 24 işitme engeli olan öğrencinin tamamı örgün eğitim kurumları tarafından Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM)'a yönlendirilmiştir. Diğer kurumlar tarafından RAM'a yönlendirilen öğrenci bulunmamaktadır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 9. maddesi 1-b bendinde “Eğitsel değerlendirme ve tanılanmaya alınacak okula/kuruma kayıtlı öğrenciler için bireysel gelişim raporu istenir” denilmekte, aynı yönetmeliğin 63. maddesi 1-c bendinde bu raporun öğrencilerin kayıtlı buldukları okul/kurumda görevli rehber öğretmenler tarafından, öğretmenler ve ailelerle işbirliği yapılarak düzenlenmesi gerektiği belirtilmektedir. RAM kayıtlarına göre 24 öğrencinin hiçbiri için okulları tarafından bireysel gelişim raporu hazırlanmamıştır.

3.1.2. İşitme Engeli Olan Öğrenciler İçin Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Tarafından Eğitim Planı Hazırlanma Durumu

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde RAM'a yönlendirilen öğrencilerin eğitsel değerlendirme ve tanılamalarının RAM'larda oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yerine getirilmesi öngörülmektedir. Aynı Yönetmeliğin 10. maddesi 2. bendinde Kurul tarafından eğitsel değerlendirme ve tanılması yapılan her öğrencinin eğitim planının hazırlanması gerektiği belirtilmektedir. RAM kayıtlarına göre, 24 işitme engeli olan öğrencinin hiçbirisi için eğitim planı hazırlanmamıştır.

3.1.3. İşitme Engeli Olan Öğrenciler İçin Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Tarafından Kurul Raporu Hazırlanma Durumu

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 21. maddesi 1-e bendinde "Özel eğitim değerlendirme kurulu eğitsel değerlendirmesi ve tanılması yapılan bireyler için uygun eğitim ortamı, alacağı destek eğitim hizmeti ve eğitim planını da içeren değerlendirme sonuçlarını Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Raporu düzenleyerek milli eğitim müdürlüklerinin onayına sunar" denilmektedir.

RAM'ın kayıtlarına göre, işitme engeli olan 24 öğrenci için Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Raporu hazırlanma durumu Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1

İşitme Engeli Olan Öğrenciler İçin Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Tarafından Kurul Raporu Hazırlama Durumu

Kurul Raporu Hazırlanma Durumu	Öğrenci	
	n	%
Hazırlanan	18	75
Hazırlanmayan	6	25
Toplam	24	100

Çizelge 1’de görüldüğü gibi, 18 öğrenci için özel eğitim değerlendirme kurul raporu hazırlanmış, 6 öğrenci için ise kurul raporu hazırlanmamıştır. Hazırlanmış olan özel eğitim değerlendirme kurul raporlarının tümünde ailelerin imzası ve tüm öğrenciler için “işitme kaybı” tanısı bulunmaktadır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (2006) özel eğitime gereksinimi olan bireylerin RAM’a yönlendirilmesinde çeşitli kurumlara görev verilmekle birlikte, araştırma bulgularına göre, işitme engelli olan çocukların RAM’a yönlendirilmeleri yalnızca bu çocukların daha önce devam etmekte oldukları örgün eğitim kurumları tarafından yapılmaktadır. Sonuçta işitme engeli olan öğrenci daha önce devam etmekte olduğu okul yada sınıfa bu kez kaynaştırma öğrencisi olarak geri dönmektedir. Batu ve Kırcaali-İftar’da (2005), özel gereksinimi olan öğrencilerin çoğunun RAM’a yönlendirilmelerinin devam etmekte oldukları okullar tarafından yapıldığını belirtmektedirler. Araştırma bulgularına göre, örgün eğitim kurumlarınca RAM’a yönlendirilen işitme engeli olan öğrenciler için Yönetmelikte öngörülen bireysel gelişim raporu hazırlanmamaktadır. Bu durum işitme engeli olan öğrencilerin RAM’a yönlendirilmeden önce herhangi bir ön incelemeden geçmedikleri izlenimini vermektedir. RAM’a yönlendirilen işitme engeli olan öğrencilerin hiçbiri için özel eğitim değerlendirme kurulunca Yönetmelikte öngörülen eğitim planı hazırlanmamaktadır. Kurulun bir diğer görevi olan kurul raporu araştırma kapsamına alınan 24 öğrenciden 18’i için hazırlanmıştır. Kurul tarafından işitme engeli olan öğrenciler için eğitim planlarının hazırlanmaması bunun yanı sıra 6 öğrenci için hazırlanmış kurul raporunun bulunmaması bu öğrencilerin eğitsel tanılanma, yerleştirilme, değerlendirilme, izlenme ve alacakları özel eğitim hizmetlerinin planlanması yönlerinden önemli bir eksiklik olarak gözükmektedir. Sonuç olarak işitme engeli olan çocuklar kaynaştırma eğitimi adı altında kaynaştırma sınıflarına yerleştirildiklerinde, sınıf öğretmenlerinin önünde bu çocukların engel durumları ve özel eğitimlerine ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır. Batu’da (2000) özel gereksinimli öğrencilerin birçoğunun kaynaştırma ortamlarına yerleştirildiklerinde öğretmenlere bu öğrenciler ile ilgili yeterli bilgilendirilme yapılmadığını belirtmektedir.

3.2. Kaynaştırma Uygulamalarına Devam Eden İşitme Engeli Olan Öğrencilerin Eğitim Özgeçmişleri

Araştırma kapsamındaki işitme engeli olan 24 öğrencinin kaynaştırma uygulamalarına yerleştirilmeden önceki eğitim özgeçmişleri Çizelge 2’de verilmiştir.

Çizelge 2
İşitme Engeli Olan Öğrencilerin Eğitim Özgeçmişleri

Eğitim Özgeçmişleri	Öğrenci	
	n	%
Genel ilköğretim sınıfı	21	87,5
İşitme engelliler okulu	0	-
Diğer	3	12,5
Toplam	24	100

Çizelge 2’de görüldüğü gibi, kaynaştırma uygulamalarına yerleştirilmeden önce, 21 öğrenci genel ilköğretim sınıflarında bulunmuşlardır. İşitme engelliler okullarına devam etmiş öğrenci bulunmamaktadır. Buna göre, kaynaştırma uygulamaları içerisinde genel eğitim okullarının genel eğitim sınıflarına yerleştirilen öğrencilerin tamamına yakınının, yine bu ortamlardan geldiği görülmektedir. Nitekim Sucuoğlu ve Kargın (2006), normal sınıflara devam eden özel gereksinimi olan öğrencilerin RAM tarafından tanılama ve değerlendirmeleri yapıldıktan sonra bu defa etiketlenerek kaynaştırma sınıflarına devam ettiklerini belirtmektedir.

3.3. Kaynaştırma Uygulaması Yapılan Okullarda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi Oluşturulma Durumu

3.3.1. Okullarda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi Bulunma Durumu

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin 72. maddesi 1. bendinde “Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitimlerini sürdürdükleri okul ve kurumlarda eğitim

performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda bireyselleştirilmiş eğitim programlarını hazırlamak amacıyla bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi oluşturulur” denilmektedir.

Araştırma kapsamındaki işitme engeli olan 24 öğrencinin devam ettiği 17 okulda bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi bulunma durumu Çizelge 3’te verilmiştir.

Çizelge 3
Okullarda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi Bulunma Durumu

Birim	Okul	
	n	%
Bulunan	4	23,5
Bulunmayan	13	76,5
Toplam	17	100

Çizelge 3’te görüldüğü gibi, yalnızca 4 okulda özel gereksinimi olan öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi bulunmaktadır.

3.3.2. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi Tarafından İşitme Engeli Olan Öğrenciler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlanma Durumu

Okul kayıtlarına göre, BEP geliştirme birimi oluşturulan 4 okulda birer işitme engeli olan öğrenci bulunmaktadır. Birimler tarafından bu öğrencilerin tümü için bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanmaktadır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin 69. maddesi 2. bendinde “Bireyselleştirilmiş eğitim programı; eğitim planında yer alan yıllık amaçlar ve öğrencinin takip ettiği programı/programları temel alınarak belirlenen kısa dönemli amaçlarını, öğrencinin alacağı destek eğitim hizmetinin türü süresi, sıklığı ve bu

hizmetin kimler tarafından sağlanacağını, öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknik, araç-gereç ve eğitim materyalini, eğitim ortamına ilişkin düzenlemeleri, davranış problemlerini önlemeye yada azaltmaya yönelik tedbirler ile uygulanacak yöntem ve teknikleri, öğrencinin kişisel bilgilerini içerir” denilmektedir.

İşitme engeli olan 4 öğrenci için hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programında yönetmelikte öngörülen bilgilere yer verilme durumu Çizelge 4’te verilmiştir.

Çizelge 4
Bireyselleştirilmiş Eğitim Programında Yönetmelikte Öngörülen Bilgilere Yer Verilme Durumu

	Yer		Toplam
	Veriliyor	Verilmiyor	
Yönetmelikte Öngörülen Bilgiler	n	n	n
Uzun süreli amaç	4	0	4
Kısa süreli amaç	4	0	4
Öğretimsel amaç	4	0	4
Destek eğitim hizmeti	1	3	4
Kullanılacak yöntem-teknik, araç-gereç ve materyal	1	3	4
Eğitim ortamı düzenlemeleri	1	3	4
Davranış problemlerini azaltma tedbirleri	4	0	4
Öğrencinin kişisel bilgileri	3	1	4

Çizelge 4’te görüldüğü gibi, 4 öğrenci için hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programlarının tümünde uzun süreli, kısa süreli ve öğretimsel amaçlar ile davranış problemlerini azaltmaya yönelik tedbirlere yer verilmektedir. Öğrenciler için hazırlanan programların çoğunda destek eğitim hizmeti, kullanılacak yöntem-teknik, araç-gereç ve materyal, eğitim ortamı düzenlemelerine ilişkin bilgilere yer verilmemektedir.

3.3.3. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Biriminin İşitme Engeli Olan Öğrencilere Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlamak İçin Dışarıdan Yardım Alma Durumu

Bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi oluşturulan 4 okulun kayıtlarına göre, bu okullardaki birimlerden yalnızca 1'i dışarıdan yardım almaktadır. Dışarıdan yardım alan birim, bu yardımı RAM'dan aldığını belirtmektedir.

Araştırmanın bulguları; okulların çoğunda işitme engeli olan öğrencilere bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlamak için BEP geliştirme birimi oluşturulmadığını, oluşturulan birimlerde hazırlanan BEP'lerin yeterli bilgileri içermediğini, çoğu birimde program hazırlanırken okul dışından yardım alınmadığını göstermektedir. Araştırmanın bu bulguları, Tüfekçioğlu'nun (1992) yapmış olduğu araştırmanın kaynaştırma uygulamalarına devam eden işitme engeli olan öğrenciler için BEP hazırlanmadığı yönündeki bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. İşitme engeli olan öğrencilere uygun özel eğitim hizmetleri sağlanmasının temel koşulu, bu öğrencilerin potansiyeline uygun BEP hazırlanmasıdır. Kaynaştırma uygulamalarına yerleştirilen çoğu işitme engeli olan öğrenci için bu programların hazırlanmamış olması ve hazırlanan programlarda eksikliklerin olması, kaynaştırma uygulamalarından beklenen yararların önünde önemli bir engel oluşturmaktadır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005). Batu (2000) ve Gürgür (2005); kaynaştırma uygulamasına devam eden özel gereksinimi olan öğrenciler için birimler oluşturulmadan, BEP hazırlanmadan bu öğrencilerin varolan programlara uydurulmalarının, öğrenciler için BEP hazırlandığında ise içeriğinin belirlenmemiş olmasının öğrencilerinin kaynaştırma sınıflarına uyum sağlamada zorluklar yaşamalarına neden olduğunu belirtmektedir.

3.4. Sınıf Öğretmenlerinin En Son Tamamladıkları Programda İşitme Engeli Olan Çocuklar ve Eğitimleri ile İlgili Eğitim Alma Durumu

3.4.1. Sınıf Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Programlar

Araştırma kapsamındaki 24 işitme engeli olan öğrenci farklı genel ilköğretim sınıflarına devam etmektedirler. Bu öğrencilerin devam ettikleri sınıfların sınıf öğretmenlerinin mezun olduğu fakülte/enstitülere göre dağılımları Çizelge 5'te verilmiştir.

Çizelge 5
Sınıf Öğretmenlerinin Mezun Olduğu Fakülte/Enstitüler

Fakülte/Enstitü	Öğretmen	
	n	%
Eğitim Enstitüsü	6	25
Meslek Eğitim Fakültesi	3	12,5
Eğitim Fakültesi	4	16,6
AÖF (Sınıf Öğrt. Önlisans/Lisans Tamamlama)	2	8,3
Diğer Fakülteler	9	37,5
Toplam	24	100

Çizelge 5'te görüldüğü gibi, 24 öğretmenden 15'i çeşitli fakültelerin öğretmenlik programlarından mezun olmuşlardır. 9 öğretmenin öğretmenlik sertifikası bulunmamaktadır.

3.4.2. Sınıf Öğretmenlerinin En Son Tamamladıkları Programda İşitme Engeli Olan Çocuklar ve Eğitimleri ile İlgili Ders Alma Durumu

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre, 24 sınıf öğretmeninden yalnızca 1 öğretmen işitme engeli olan çocuklar ve eğitimleri ile ilgili ders almıştır. Eğitim fakültesi sınıf öğretmeliği programından mezun olan bu öğretmen lisans programında “Özel Gereksinimli Çocuklar ve Eğitimleri” dersini almıştır.

Araştırma bulgularına göre, 24 sınıf öğretmeni başta eğitim enstitüleri olmak üzere çeşitli fakülte/enstitülerden mezun olmuştur. 9 öğretmenin öğretmenlik sertifikası bulunmamaktadır. Öğretmenlerin 1'i dışında öğretmenler mezun oldukları programlarda

işitme engeli olan çocuklar ve eğitimleri ile ilgili ders almamışlardır. Nitekim Kargın ve Sucuoğlu'da (2006), kaynaştırma uygulaması yapan pek çok öğretmenin kaynaştırma öğrencilerine eğitim vermek için yetiştirilmediğini, mesleki eğitimleri sırasında özel eğitime ilişkin yetersiz bir donanımla mezun olduklarını ve bu durumun kaynaştırma uygulamasını olumsuz etkilediğini belirtmektedirler.

3.5. İşitme Engeli Olan Öğrencilere Destek Hizmetler Sağlanması Durumu

3.5.1. İşitme Engeli Olan Öğrencilere Sağlanan Destek Hizmetlerin Türü

Okul kayıtlarına göre, araştırma kapsamındaki 24 işitme engeli olan öğrencinin hiçbirine okul içinden destek özel eğitim hizmeti sağlanmamaktadır.

Ailelerden edinilen bilgilere göre, bu öğrencilere okul dışından destek hizmet sağlanma durumu Çizelge 6'da verilmiştir.

Çizelge 6
İşitme Engeli Olan Öğrencilere Okul Dışından Destek Hizmetler Sağlanma Durumu

Destek Hizmet	Öğrenci	
	n	%
Sağlanan	18	75
Sağlanmayan	6	25
Toplam	24	100

Çizelge 6'da görüldüğü gibi, işitme engeli olan 18 öğrenci okul dışından destek hizmet almaktadır. Okul dışından destek hizmet alan öğrencilerin tümü bu hizmeti özel özel eğitim kurumlarından almaktadır. Yine ailelerden edinilen bilgilere göre, bu kurumlarda öğrencilere artikülasyon eğitimi ve kaynaştırma eğitimi alanlarında destek hizmetler sağlanmaktadır.

3.5.2. İşitme Engeli Olan Öğrencilere Sağlanan Destek Hizmetlerin Sıklığı ve Süresi

Ailelerden edinilen bilgilere göre, okul dışında özel özel eğitim kurumlarında destek hizmet alan 18 öğrenciye sağlanan hizmetlerin sıklığı ve süresi Çizelge 7’de verilmektedir.

Çizelge 7
İşitme Engeli Olan Öğrencilere Sağlanan Destek Hizmetlerin Sıklığı ve Süresi

Hizmetlerin Sıklığı ve Süresi	Öğrenci	
	n	%
2 Gün, 4 Saat Hizmet Alan	14	77,8
3 Gün, 3 Saat Hizmet Alan	4	22,2
Toplam	18	100

Çizelge 7’de görüldüğü gibi, özel özel eğitim kurumlarında destek hizmet alan öğrencilerin büyük çoğunluğuna bu hizmetler haftada 2 gün, 4 saat sağlanmaktadır.

Araştırma bulgularına göre, 24 işitme engeli olan öğrencinin hiçbirine okul içinde destek hizmet sağlanmamaktadır. Öğrencilerin 18’ine okul dışından destek hizmet sağlanmaktadır. Bu 18 öğrencinin tamamına bu hizmet özel özel eğitim kurumlarında sağlanmaktadır. Özel özel eğitim kurumlarında bu öğrencilere sağlanan hizmet genelde haftada 2 gün, 4 saat ile sınırlıdır. Araştırmanın bu bulguları, Tüfekçioğlu’nun (1992) kaynaştırma uygulamalarındaki işitme engeli olan öğrencilere okul içinde destek hizmetler sağlanmadığı yönündeki araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Ancak, Tüfekçioğlu kaynaştırma uygulamalarına devam eden işitme engeli olan öğrencilere Rehberlik Araştırma Merkezi’nde, daha az sıklıkta ve sürede destek hizmetler sağlandığını belirtmektedir. Batu’da (2008), Türkiye’deki kaynaştırma uygulamalarında öğrencilere yeterince destek hizmetlerin sağlanmadığını bu nedenle kaynaştırmanın yerleştirmeden öteye geçmediğini belirtmektedir.

3.6. Sınıf Öğretmenlerine İşitme Engeli Olan Öğrenciler İçin Destek Hizmetler Sağlaması Durumu

3.6.1. Sınıf Öğretmenlerinin Destek Hizmetlere Gereksinim Duyma Durumu

Öğretmenlerden edinilen bilgilere göre, araştırma kapsamındaki 24 sınıf öğretmenin sınıflarındaki işitme engeli olan öğrenciler için destek hizmetlere gereksinim duyma durumları Çizelge 8’de verilmiştir.

Çizelge 8

Sınıf Öğretmenlerinin Destek Hizmetlere Gereksinim Duyma Durumu

Gereksinim	Öğretmen	
	n	%
Duyan	20	83,3
Duymayan	4	16,7
Toplam	24	100

Çizelge 8’de görüldüğü gibi 20 öğretmen destek hizmetlere gereksinim duyduğunu belirtmektedir. Yine öğretmenlerden edinilen bilgilere göre; destek hizmetlere gereksinim duyduğunu belirten öğretmenlerin tümü, işitme engeli olan öğrencilerin eğitimleri ve/veya bu öğrencilerle iletişim kurma yöntemleri konularında destek hizmetlere gereksinim duyduklarını belirtmektedirler.

3.6.2. Sınıf Öğretmenlerine Destek Hizmetler Sağlanması Durumu

Sınıf öğretmenlerinden edinilen bilgilere göre, 24 sınıf öğretmeninden yalnızca 1 öğretmene sınıfındaki işitme engeli olan öğrenci ile ilgili destek hizmetler sağlanmaktadır. Bu destek hizmet okuldaki rehberlik servisi tarafından sağlanmaktadır.

Araştırma bulgularına göre, araştırma kapsamına alınan 24 sınıf öğretmenin 20'si destek hizmetlere gereksinim duymaktadır. Destek hizmetlere gereksinim duyan öğretmenlerin tümü, işitme engeli olan öğrencilerin eğitimi ve/veya bu öğrenciler ile iletişim kurma yöntemleri konularında destek hizmetlere gereksinim duymaktadır. 24 sınıf öğretmeninden yalnızca 1 öğretmene okulun rehberlik servisi tarafından destek hizmet sağlanmaktadır. Buna göre, öğretmenlerin özellikle işitme engeli olan öğrencilerin eğitimi ve/veya bu öğrenciler ile iletişim kurma yöntemleri konularında destek hizmetlere gereksinim duydukları, ancak kendilerine bu hizmetlerin sağlanmadığı görülmektedir. Bu alanda yapılan araştırmalarda da, kaynaştırma uygulamasında görev alan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin eğitimleri ile ilgili destek hizmetlere gereksinim duydukları ancak gereksinim duydukları hizmeti alamadıkları, bilgilerinin yetersiz olduğu ve bu durumun kaynaştırma uygulamalarının başarısını olumsuz etkilediği yönünde sonuçlara ulaşılmıştır (Eripek, 1986; Batu, 2000; Baykoç-Dönmez, Avcı ve Aslan, 1997; Diken, 1998; Gözün ve Yıkılmış, 2003; Uysal, 2003).

4. ÖZET, YARGI VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın problem, yöntem, bulgular ve yorum bölümünün özeti ile araştırma sonucunda ulaşılan yargı ve önerilere yer verilmektedir.

4.1. Özet

Türkiye’de son yıllarda özel gereksinimi olan öğrencilerin dolayısıyla işitme engeli olan öğrencilerin eğitimlerinde kaynaştırma uygulamalarına ağırlık verilmektedir. Kaynaştırma uygulamaları içerisinde özel eğitim hizmetlerinin sunulmasına ilişkin çeşitli yasal düzenlemelere gidilmiştir. Ancak bu yasal düzenlemelerde öngörülen hizmetlerin işitme engeli olan çocuklar ve sınıf öğretmenlerine ne ölçüde sağlandığına ilişkin yakın bir zamanda yapılmış araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırma bu gereksinimden kaynaklanmaktadır.

Araştırmanın amacı, 2006-2007 öğretim yılında Eskişehir il merkezinde kaynaştırma sınıflarına devam eden işitme engeli olan ilköğretim öğrencilerine ve bu öğrencilerin sınıf öğretmenlerine sağlanan özel eğitim hizmetlerinin belirlenmesidir. Araştırma durum saptamaya yönelik betimsel bir araştırmadır.

2006-2007 öğretim yılında kaynaştırma uygulamaları kapsamında 17 ilköğretim okulunda 24 işitme engeli olan öğrenci farklı sınıflarda öğrenim görmektedir. İşitme engeli olan öğrenciler ile kaynaştırma uygulaması gerçekleştiren 24 sınıf öğretmeni bulunmaktadır. Bu öğrencilerin ve sınıf öğretmenlerinin tamamı araştırma kapsamına alınmıştır.

Araştırmada, araştırmanın amacına yönelik olarak öğrencilerin kişisel bilgileri, kaynaştırma uygulamalarına yerleştirilme süreçleri, özel eğitim hizmeti sağlanma durumu ve eğitim özgeçmişlerine ilişkin gereksinim duyulan bilgiler öğrencilerin devam ettikleri okullardaki ve Eskişehir Rehberlik Araştırma Merkezi’ndeki (RAM) öğrenci dosyalarından “Öğrenci Bilgi Formu” kullanılarak (Ek-1); öğretmenlerin ve

öğrencilerin kişisel bilgileri, öğretmenlere ve öğrencilere destek hizmetler sağlanma durumlarına ilişkin gereksinim duyulan bilgiler sınıf öğretmenlerinden “Öğretmen Bilgi Formu” kullanılarak (Ek-2); öğrenci yakınlarının ve öğrencilerin kişisel bilgileri ile öğrencilere kaynaştırma sınıfı dışından destek hizmetler sağlanma durumlarına ilişkin gereksinim duyulan bilgiler de öğrencilerin ailelerinden “Aile Görüşme Formu” kullanılarak elde edilmiştir (Ek-3).

Araştırma bulgularına göre, işitme engeli olan öğrencilerin tamamı devam etmekte oldukları okullar tarafından RAM’a yönlendirilmektedir. Öğrencilerin RAM’a yönlendirmesini yapan okullar tarafından bu öğrenciler için Yönetmelikte öngörülen bireysel gelişim raporu hazırlanmamaktadır. RAM’a yönlendirilen işitme engeli olan öğrencilerin hiçbiri için özel eğitim değerlendirme kurulunca Yönetmelikte öngörülen eğitim planı hazırlanmamaktadır. Öğrencilerin önemli bir bölümü için özel eğitim değerlendirme kurul raporu ise hazırlanmamaktadır.

Kaynaştırma uygulamaları içerisinde genel eğitim okullarının genel eğitim sınıflarına yerleştirilen öğrencilerin tamamına yakını yine bu ortamlardan gelmiştir.

Kaynaştırma uygulaması yapılan okulların çoğunda işitme engeli olan öğrencilere bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlamak için BEP geliştirme birimi oluşturulmamış dolayısıyla BEP hazırlanmamıştır. Oluşturulan birimlerce hazırlanan BEP’lerde öğrenci bilgilerine yeterince yer verilmemiş ve birimlerin tamamına yakını program hazırlarken dışarıdan yardım almamıştır.

Kaynaştırma uygulaması yapan sınıf öğretmenleri başta eğitim enstitüleri olmak üzere çeşitli fakülte/enstitülerden mezun olmuştur. Ancak öğretmenlik sertifikası olmayan öğretmenler de bulunmaktadır. Yine öğretmenlerin tamamına yakını mezun oldukları programlarda işitme engeli olan çocuklar ve eğitimleri ile ilgili ders almamışlardır.

İşitme engeli olan öğrencilerin hiçbirine okul içinde destek hizmet sağlanmamaktadır. Öğrencilerin önemli bir bölümüne okul dışından destek hizmet

sağlanmaktadır. Okul dışından destek hizmet sağlanan öğrencilere bu hizmet özel özel eğitim kurumlarında sağlanmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin tamamına yakını işitme engeli olan öğrencilerin eğitimi ve/veya bu öğrenciler ile iletişim kurma yöntemleri konularında destek hizmetlere gereksinim duymaktadırlar. Ancak öğretmenlerin tamamına yakınına destek hizmet sağlanmamaktadır.

4.2. Yargı

İşitme engeli olan öğrencilerin kaynaştırma uygulamalarına yerleştirilmelerinde yönetmelikte öngörülen düzenlemelere yeterince uyulmamaktadır. Okullarda bu çocuklar için hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları yetersizdir. Sınıf öğretmenlerine sınıflarına yerleştirilen işitme engeli olan öğrenciye ilişkin gereksinim duydukları destek hizmetler sağlanmamaktadır. İşitme engeli olan öğrencilere okul içerisinden destek hizmetler sağlanmaz iken öğrencilerin önemli bir bölümüne okul dışından destek hizmetler sağlanmaktadır.

Sonuç olarak işitme engeli olan öğrencilerin kaynaştırılmasında, bu uygulamanın gereği olan koşul ve hizmetler yeterince yerine getirilememektedir.

4.3. Öneriler

Bu bölümde yer alan öneriler “eğitime ve uygulamaya yönelik” ve “ileri araştırmalara yönelik” olmak üzere iki bölümde ele alınacaktır.

Eğitim ve Uygulamaya Yönelik

1- Kaynaştırma uygulamasına devam eden işitme engeli olan öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanması için okullarda bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi oluşturulmasına, bu öğrencilerin performansları

doğrultusunda BEP hazırlanmasına ve birimlerin dışarıdan yardım almasına önem verilebilir.

2- Öğretmen yetiştiren programlarda işitme engeli olan çocuklar ve eğitimleri konusunda dersler konulabilir/arttırılabilir.

3- Kaynaştırma uygulamasına devam eden işitme engeli olan öğrenciler için uygun ve yeterli destek hizmetlerin okul içinde sağlanmasına önem verilebilir.

4- Kaynaştırma uygulaması yapan sınıf öğretmenlerine işitme engeli olan öğrenciler ile ilgili destek hizmetler sağlanmasına önem verilebilir.

5- Milli Eğitim Bakanlığı'nca kaynaştırma uygulaması yapan öğretmenlere işitme engeli olan çocuklar ve eğitimleri ile bu öğrenciler ile iletişim kurma yöntemleri konularında hizmet içi kurs düzenlenebilir.

İleri Araştırmalara Yönelik

1- Kaynaştırma sınıflarına devam eden diğer engel gruplarına sahip öğrencilere ve sınıf öğretmenlerine özel eğitim hizmetlerinin sağlanması durumu belirlenebilir.

2- Araştırma Eskişehir ili dışındaki diğer illeri de kapsayacak biçimde genişletilebilir.

3- Benzer araştırmalar diğer öğretim kademelerine devam eden işitme engeli olan öğrenciler ile yapılabilir.

EKLER

EKLER

Ek		<u>Sayfa</u>
1.	Öğrenci Bilgi Formu	34
2.	Öğretmen Görüşme Formu	37
3.	Aile Görüşme Formu	39
4.	Milli Eğitim Müdürlüğü ve Valilik Oluru	40

ÖĞRENCİ BİLGİ FORMU
(EK-1)

Öğrencinin;

Adı-Soyadı:

Doğum Tarihi:

Cinsiyeti:

Okulu:

Sınıf ve Şubesi:

Öğrenci Rehberlik Araştırma Merkezi'ne kim yada hangi kurum aracılığıyla başvurmuştur?

.....
Bireysel Gelişim Raporu düzenlenmiş midir?

Evet: Hayır:

Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Raporu düzenlenmiş midir?

Evet: Hayır:

Evet ise,

Konulan tanı nedir?

Önerilen özel eğitim hizmeti nedir?

Raporda, ailenin imzası bulunmakta mıdır?

Evet: Hayır:

Eğitim Planı hazırlanmış mıdır?

Evet: Hayır:

Eğitim Planı hazırlanmış ise;

Eğitim performansı belirtilmiş midir?

Evet: Hayır:

İhtiyaçları belirlenmiş midir?

Evet: Hayır:

Yıllık amaçlar belirtilmiş midir?

Evet: Hayır:

Okulda bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi bulunmakta mıdır?

Evet: Hayır:

Bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi dışarıdan yardım almakta mıdır?

Evet: Hayır:

Evet ise;

Kimden/nereden.....;

Ne süredir

Ne sıklıkla yardım almaktadır?

Bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanmış mıdır?

Evet: Hayır:

Evet ise;

Uzun süreli amaçlar belirlenmiş midir?

Evet: Hayır:

Kısa süreli amaçlar belirlenmiş midir?

Evet: Hayır:

Öğretimsel amaçlar belirlenmiş midir?

Evet: Hayır:

Öğrencinin alacağı destek eğitim hizmetinin türü, süresi, sıklığı ve bu hizmetin kimler tarafından nasıl sağlanacağı belirtilmiş midir?

Evet: Hayır:

Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem-teknik, araç-gereç ve eğitim materyalleri belirtilmiş midir?

Evet: Hayır:

Eğitim ortamına ilişkin düzenlemeler belirtilmiş midir?

Evet: Hayır:

Davranış problemlerini önlemeye yada azaltmaya yönelik tedbirler ile uygulanacak yöntem ve teknikler belirtilmiş midir?

Evet: Hayır:

Öğrencinin kişisel bilgileri belirtilmiş midir?

Evet: Hayır:

Öğrenci kaynaştırma sınıfına yerleştirilmeden önce başka bir eğitim kurumunda bulunmuş mudur?

Evet: Hayır:

Evet ise;

Genel İlköğretim Okulu:

İşitme Engelliler Okulu :

Diğer :

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU
(EK-2)

Öğrencinin;

Adı-Soyadı:

Okulu:

Sınıf ve Şubesi:

Görüşme yapılan sınıf öğretmenin;

Adı-Soyadı:

Çalıştığı Okul:

Çalıştığı Sınıf ve Şubesi:

En son hangi programdan mezun oldunuz?

.....

İşitme engeli olan çocuklar ve eğitimleri ile ilgili ders aldınız mı?

Evet: Hayır:

Evet ise,

Hangi dersleri aldınız?

İşitme engeli olan öğrencinizin eğitimine ilişkin destek hizmetlere gereksinim duyuyor musunuz?

Evet: Hayır:

Evet ise ;

Hangi konularda destek hizmetlere gereksinim duyuyorsunuz?.....

.....

Destek hizmet alıyor musunuz?

Evet: Hayır:

Evet ise;

Kimden/ nereden

Ne tür

Ne süredir

Ne sıklıkla destek hizmet alıyorsunuz?

Öğrenci sınıf içinde destek hizmetler alıyor mu?

Evet: Hayır:

Öğrenci destek eğitim odası hizmeti alıyor mu?

Evet: Hayır:

Öğrenci gezici öğretmen hizmeti alıyor mu?

Evet: Hayır:

Yanıtlardan birisi evet ise;

Hangi konuda

Ne süredir

Ne sıklıkla hizmet almaktadır?

Günde ortalamasaat,

Haftada gün destek hizmet almaktadır.

AİLE GÖRÜŞME FORMU
(EK-3)

Adınız-Soyadınız:

Öğrenciye Yakınlığınız;

Anne: Baba: Kardeş: Diğer:

Öğrencinizin;

Adı-Soyadı:

Okulu:

Sınıf ve Şubesi:

Öğretmeninin Adı-Soyadı:

Çocuğunuza okul dışından destek eğitim hizmetleri sağlanmakta mıdır?

Evet: Hayır:

Evet ise;

Nerede sağlanmaktadır?

RAM' da: Evde: Özel Özel Eğitim Kurumunda: Diğer:

Destek eğitim hizmetleri;

Hangi konuda,

Ne süredir,

Ne sıklıkla sağlanmaktadır.

Günde ortalama saat,

Haftada gün sağlanmaktadır.

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4MEM.4.26.00.02.310 ()/
KONU : İzin.

10.04.2007 10456

VALİLİK MAKAMINA

İLGİ: a-Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü'nün 20.03.2007 tarih ve 210/3027 sayılı yazısı.
b-Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
c-T.C.Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın 29/03/2007 tarih ve 7963 sayılı yazısı.

Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü ilgi (a) yazısında; Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Zihin Engelliler Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Duygu AKDEMİR OKTA'nın, "Kaynaştırma Uygulamasına Devam Eden İşitme Engelli Öğrencilere Sağlanan Özel Eğitim Hizmetlerinin Belirlenmesi" başlıklı tez çalışması kapsamında, 2006-2007 öğretim yılında Rehberlik ve Araştırma Merkezinde ve kaynaştırma uygulamaları yapan Müdürlüğümüze bağlı merkez ilköğretim okullarında bu öğrencilere ilişkin dosyaları incelemek ve kaynaştırma sınıfı öğretmenleriyle görüşme yapmak istediği belirtilmekte olup, söz konusu uygulama ilgi (b) yönerge doğrultusunda Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Emre ADINDAR
Milli Eğitim Müdürü

OLUR.
10/04/2007

Ahmet KURT
Vali a.
Vali Yardımcısı

DANISMA
444 0 632
HATTI

Tel : 239 72 00
Faks : 239 39 22

E-Posta Adresi : eskisehirmem@meb.gov.tr
İnternet Adresi : <http://eskisehir.meb.gov.tr>

KAYNAKÇA

Batu, Sema. “Kaynaştırma ve Destek Özel Eğitim Hizmetleri”, **Özel Eğitim**, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, No: 756, Editör: Süleyman Eripek, Eskişehir: 2007

Batu, Sema. “Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri”, Yayınlanmış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü Yayını, No: 2, Eskişehir, 2000.

_____. “Özel Gereksinimi Olan Çocukların Kaynaştırılması”. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Ders Notları**. Eskişehir, 2008.

Batu, Sema ve Gönül Kırcaali-İftar. **Kaynaştırma**. Kök Yayıncılık. Ankara: 2005.

Baykoç-Dönmez, Necate, N. Avcı ve N. Arslan. “İlk ve Orta Öğretim Kurumu Öğretmenlerinin Engellilere ve Kaynaştırmaya İlişkin Bilgileri ve Görüşleri”. 4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Eskişehir, 1997.

Cem, Girgin. “İşitme Engelli Çocuklar İçin Sınıf Ortamlarının Düzenlenmesi ve İşitme Cihazları”, **İşitme, Konuşma ve Görme Sorunu Olan Çocukların Eğitimi**. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, No: 803, Editör: Umran Tüfekçioğlu, Eskişehir, 2003.

_____. **İşitme Engeli Olan Çocukların Eğitimine Giriş**. Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu Yayını, No: 6, Eskişehir, 2003.

- Diken, H. İbrahim. Sınıfında Zihin Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu, 1998.
- Enç, Mithat, Doğan Çağlar ve Yahya Özsoy. **Özel Eğitime Giriş**. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 156, Ankara, 1987.
- Eripek, Süleyman. “Özel Eğitim ve Kaynaştırma Uygulamaları”, **İlköğretimde Kaynaştırma**, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, No: 920, Editör: Süleyman Eripek, Eskişehir: 2007.
- _____. “Engelliler ve Eğitimleri”, **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt:5, Sayı:2, 1992.
- _____. “Engelli Çocukların Normal Sınıflara Yerleştirilmesi”, **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt: 1, Sayı:2, 1986.
- Gözün, Özlem ve Ahmet Yıkılmış. “Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki Etkiliği”, 13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirisi, **Özel Eğitimden Yansımalar**. Kök Yayıncılık, Ankara, 2003.
- Gürgür, Hasan. “Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı İlköğretim Sınıfında İşbirliği İle Öğretim Yaklaşımının İncelenmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2005.
- Gürsel, Oğuz. “Tüm Hizmet Planı: BEP ve Öğretim Uyarlamaları”, **Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi**, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, No: 794, Editör: Oğuz Gürsel, Eskişehir: 2005.
- Milli Eğitim Bakanlığı. **Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği**, Ankara, 2006.

Özsoy, Yahya. “İşitme Engelliler”, **Özel Eğitime Giriş**, Karatepe Yayınları, Ankara, 2001.

Sucuoğlu, Bülbin ve Tevhide Kargın. **İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları: Yaklaşımlar, Yöntemler, Teknikler**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd.Ş., 2006.

Tüfekçioğlu, Umran. “Çocuklarda İşitme Kaybının Etkileri”, **İşitme, Konuşma ve Görme Sorunu Olan Çocukların Eğitimi**, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, No: 803, Editör: Umran Tüfekçioğlu, Eskişehir, 2003.

_____. “Eskişehir İlindeki Normal Okullarda Eğitim Gören İşitme Engelli Öğrencilerin Durumu”, **Kaynaştırmadaki İşitme Engelli Çocuklar**, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, No: 627, Eskişehir, 1992.

_____. “ İşitme Yetersizlikleri”, **Özel Eğitim**, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, No: 756, Editör: Süleyman Eripek, Eskişehir, 2007.

Uysal, Ayten. “Kaynaştırma Uygulaması Yapan Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri”, 13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi’nde sunulan bildiri. Eskişehir, 2003.

www.meb.gov.tr. Milli Eğitim Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi. Erişim Tarihi: 22. 03 2007.